

لیلا غلامپور آهنگر، کارشناس ارشد زبان و ادب فارسی

تدریس متون تاریخی با ترمیم نقشه جغرافیایی برای افزایش انگیزه

مقدمه

درس ادبیات بنیانی است که کاخ عظیم دانش بر روی آن بنا می‌شود. فارسی زبانی است که به آن سخن می‌گوییم، به هموعان عشق می‌ورزیم و محبت‌ها را در مجموعه هستی تقسیم می‌کنیم. زبان نیاکان، شاعران و زبان مشترک همه ایرانیان در طول تاریخ پربار و سراسر شکوه و عظمت یک قوم خردمند است.

از زاویه‌ای دیگر، دانش آموز برای آموزش علوم و توانمندی‌های دیگر نیازمند آگاهی کامل و همه‌جانبه از درس ادبیات است. این نکته بر هیچ خردمندی پوشیده نیست که بدون سلاح ادبیات نمی‌توان به مرز هیچ علمی دسترسی پیدا کرد تا چه رسد به فتح قله‌های عظیم دانش!

از طرف دیگر، بخش قابل توجهی از ادبیات، آثار تاریخی است که دانشمندان و فرزندان ایرانی آن را به‌عنوان سند ملی و هویت ایرانی نگاشته‌اند و برای نگهداری آن زحمات فراوانی کشیده‌اند. ما اعتبار، ارزش و افتخارات فرهنگ و تمدن خود را مدیون نویسندگان می‌دانیم که برای حفظ آن تا پای جان کوشیده‌اند.

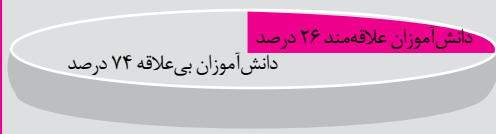
در طی چند هفته تدریس نکته‌ای توجه مرا به خود جلب کرد و آن بی‌علاقه بودن دانش‌آموزان به یادگیری درس فوق است که در نتیجه، ضعف درسی آن‌ها را سبب گردیده است. با توجه به تعهد و مسئولیت معلمی و نیز کلاس اقدام‌پژوهی انگیزه‌های در من ایجاد شد تا در صدد حل این مشکل برآیم و تغییراتی در رفتار دانش‌آموزان از لحاظ بهبود یادگیری درسی در مبحث «حسنک وزیر» (متون تاریخی) ایجاد کنم.

چکیده
ادبیات به مثابه پایه و اساس تمام ارتباطات و علوم بشری و تاریخ بی‌پایه به‌عنوان یکی از آثار بزرگ ادبی و بدلیل دو ویژگی برجسته نویسنده آن، دقت و صداقت در جغرافیا سبب شده است تا در بی‌ایجاد شبهه‌های زمان (نوشته) و وجود نوعی قربت میان تاریخ و آشنایی آموزان را به آثار ادبی تاریخی علاقه‌مند گردانیم. از طریق ترسیم نقشه جغرافیایی بر آیین و دانش آموزان به دلیل خشکی، ابهام، و عدم انطباق آثار تاریخی با واقعیت‌های موجود، به چنین درس‌هایی بی‌علاقه و در نتیجه به ترسیم نقشه جغرافیایی این درس تاریخی معایب و ایجاد رغبت و سوق در این مباحث به ترسیم نقشه جغرافیایی و افزایش میل‌گین نمرات دانش‌آموزان پرداختیم که در نتیجه سبب علاقه‌مندی، اشتیاق و افزایش میل‌گین نمرات دانش‌آموزان گردید.
کلیدواژه‌ها: انگیزه، علاقه‌مندی، متون تاریخی، حافظه دیداری

نمودار شماره یک

میزان علاقه‌مندی دانش‌آموزان به حماسه

تحلیل

همان‌طور که نمودار نشان می‌دهد، ۷۴ درصد دانش‌آموزان به درس بی‌علاقه‌اند و این نشان‌دهنده ضعف آنان است.

اهداف پژوهش

۱. ایجاد علاقه و اشتیاق در دانش‌آموزان
۲. شرکت دانش‌آموزان در امر تدریس و کار گروهی
۳. استفاده از شیوه تدریس نو غیر تکراری
۴. برانگیختن حس خلاقیت و ابتکار در دانش‌آموزان
۵. عینی کردن مطالب ذهنی

پیشینه تحقیق

با مراجعه به کتابخانه دفتر تحقیقات و پژوهش، دانشگاه مازندران و کتابخانه شهر هیچ‌گونه تحقیق دانشگاهی درباره موضوع مورد تحقیق خود نیافتیم اما در کتاب‌های برگزیده‌های پژوهش در عمل سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۸ به چند مورد که نزدیک به موضوع مورد نظر من بودند، برخورد کردم که به شرح زیر می‌باشد.

۱. خانم ایسده عبادی پژوهشی را تحت عنوان «چگونه توانستم به یادگیری درس تاریخ ترغیب کنم؟» انجام داده‌اند

نحوه مسئله‌یابی

طی هجده سال تدریس که در پایه‌های مختلف داشته‌ام، بارها شاهد مشکلات دانش‌آموزانم در ادبیات مخصوصاً مبحث آثار تاریخی و حماسی بوده‌ام. خصوصاً در پایه سوم دبیرستان این مشکل بیشتر بوده است. در سال تحصیلی جاری نیز در پایه سوم با ۲۷ دانش‌آموز هفته‌ای دو ساعت تدریس می‌کنم. بعد از چند جلسه تدریس، متوجه شدم که دانش‌آموزان در مباحثی که جنبه تاریخی و حماسی دارند، دچار ضعف هستند. برای همین، در جلسه بعدی به ارزشیابی پیش‌آزمون پرداختم که میانگین نمرات دانش‌آموزان در ارزشیابی تشخیصی قبل از اقدام پژوهشی ۱۴/۶۳ بود. این موضوع سبب نگرانی من شد.

دلایل احتمالی بروز مشکل

نداشتن انگیزه و اشتیاق به درس. مطالعه نادرست و کم، کم بودن زمان تدریس، تکراری بودن شیوه تدریس.

دلایل انتخاب موضوع پژوهش

ناتوانی و ضعف دانش‌آموزان در این زمینه - که ریشه آن بی‌علاقگی به درس بود - مرا وادار نمود که در این باره تحقیق کنم. براساس بررسی‌های به عمل آمده از ۲۷ نفر دانش‌آموز کلاس ۲۰ نفر به درس بی‌علاقه بودند. میانگین نمرات ارزشیابی کلاس ۱۴/۶۳ بوده است.

استفاده از شیوه‌های نوین با
مشارکت دانش‌آموزان و به زبان
زمان سخن گفتن. «حس کنجکاوی
شاگردان را ارضا می‌کند و به آن‌ها
اعتمادبه‌نفس می‌دهد»

شماره ۳ بهار ۱۳۹۲

شماره ۳ بهار ۱۳۹۲

که از نظرات ایشان در استفاده از تصاویر در یادگیری بهره بردم. (برگزیده‌های پژوهش در عمل، ۱۳۸۸: ۱۹۳)

۲. از تحقیق خانم‌ها خورشید و فاطمه خبازی کناری با عنوان «چگونه توانستم با عبارتی چهره ادبیات مقطع راهنمایی، سیمایش را جذاب‌تر نمایم؟» که با استفاده از تصاویر و نمودار، درس را از حالت نوشتاری خارج کرده و جنبه توصیفی داده بودند، استفاده نمودم. (برگزیده‌های پژوهش در عمل، ۱۳۸۵: ۱۹۸)

۳. از حاصل کار خانم لیلیا رعایت‌کننده فلاح در پژوهشی با عنوان «چگونه توانستم با استفاده از ICT در تدریس علوم تجربی یادگیری پایدارتری در دانش‌آموزان ایجاد کنم؟» که با استفاده از فیلم و انیمیشن و تصاویر به کمک رایانه میزان اثربخشی در یادگیری را افزایش داده است، بهره بردم. (برگزیده‌های پژوهش در عمل، ۱۳۸۸: ۷۰)

۴. نتایج تحقیق خانم ملیحه مظفری در اقدام‌پژوهی با عنوان «چگونه توانستم انگیزه معلمان را به کار در آزمایشگاه افزایش دهم؟» که از طریق رنگ‌آمیزی آزمایشگاه به رنگ مورد علاقه معلمان انگیزه معلمان را به کار در آزمایشگاه افزایش داده است، برایم بسیار قابل استفاده بود. (برگزیده‌های پژوهش در عمل، ۱۳۸۸: ۱۴۲)

۵. یادگیری دیداری و تقویت حافظه بینایی دانش‌آموزان که بنا بر نظر محققان بیش از ۷۰ درصد یادگیری از طریق آن صورت می‌گیرد. نمونه تحقیقاتی که در این زمینه بررسی شد، تحقیق آقای بهادر فیاضی بود که با تقویت حافظه دیداری، مشکل دیکته‌نویسی دانش‌آموز پسر کلاس دوم ابتدایی را حل کرده بودند. (برگزیده‌های پژوهش در عمل، ۱۳۸۵: ۲۸۷)

تقویت حافظه بینایی از طریق ترسیم نقشه جغرافیایی و به کار بردن رنگ‌هایی که قوای ذهنی را تحریک می‌کند. (محققان معتقدند که بیش از ۷۰ درصد یادگیری از طریق بینایی صورت می‌گیرد.)

«با تغییر کانال‌های ارتباطی یعنی از سمعی به بصری احتمال تغییر مناسب در الگوی رفتاری به‌وجود می‌آید. بزرگسالان نظام آموزش بصری را بر سمعی ترجیح می‌دهند. استفاده از عکس و سایر رسانه‌های بصری». (برگرفته از بروشور تهیه شده توسط معاونت آموزشی صدا و سیما در سایت آموزش) امروزه بسیاری از طراحان برنامه‌های آموزش و پرورش از شیوه‌های رایج تدریس ناراضی هستند و بدین سبب از نوآوری و نوگرایی در این زمینه استقبال می‌کنند. کارایی روش‌هایی نظیر سخنرانی و انتقال اطلاعات از معلم به دانش‌آموز و به یادسپاری و تأکید بر محفوظات، که شالوده روش‌های سنتی است، مدت‌هاست مورد ایراد قرار گرفته است. برای جبران کمبودهای این‌گونه روش‌ها عده‌ای از متخصصان استفاده از وسایل جدید کمک‌آموزشی مانند فیلم و اسلاید، نوارهای دیداری و شنیداری را توصیه می‌کنند. (برگرفته از بروشور تهیه شده در کمیسیون یادگیری و یاددهی شهرستان فارس در وبلاگ یادمان فارس)

۶. استفاده از شیوه‌های نوین با مشارکت دانش‌آموزان و به زبان زمان سخن گفتن. «حس کنجکاوی شاگردان را ارضا می‌کند و به آن‌ها اعتمادبه‌نفس می‌دهد.» (همان، سایت آموزش) و مشارکت دانش‌آموزان «سبب تقویت بیان و استدلال می‌شود؛ زیرا در این روش اکثر دانش‌آموزان فعال هستند و ساکت نمی‌نشینند و نیروی اکتشاف، اختراع و تفکر علمی را در شاگردان تقویت می‌کند. روش فعالیت دانش‌آموزی برای فراگیرندگان جالب و شیرین است و در نتیجه کمتر خسته می‌شوند.» (همان، سایت آموزش)

عملی کردن راه‌حل‌های پیشنهادی

پس از مشورت با دانش‌آموزان که از خشکی و یکنواختی درس ناراضی بودند و با عنایت به اینکه در روان‌شناسی نمودار و تصاویر در یادگیری تأثیر فراوانی دارد، اقدام به عملی کردن راه‌حل‌های پیشنهادی نمودم.

اقدام اول: ترسیم نقشه

بعد از وقوف از میزان اطلاعات دانش‌آموزان در مورد خلاصه این داستان، قهرمانان و شخصیت‌ها برای واقعی نمودن و ملموس کردن مکان‌ها و افراد در حسنگ وزیر به ترسیم نقشه با کمک دانش‌آموزان پرداختیم.

۱. ابتدا نقشه امروزی ایران را به کمک دانش‌آموزان ترسیم کردم. سپس براساس کتاب‌های تاریخی، محدوده ایران عصر بیهقی (زمان نوشتن تاریخ مورد نظر) و کشورهای همسایه آن روزگار را که در درس به آن‌ها اشاره شده بود نیز رسم نمودیم.

۳. برای ملموس و عینی کردن مطالب کتاب و بالا بردن قدرت درک دانش‌آموز، به ترسیم مکان‌های مورد نظر در درس پرداختیم: مکان‌هایی چون بازار عاشقان در بلخ، نیشابور زادگاه حسنگ، غزنین پایتخت امیر مسعود، مصلای بلخ یعنی محل دار زدن حسنگ، راه بادیه در صحرای عربستان، راه تجاری شام در وادی القری و اتصال آن به شام، بغداد به‌عنوان پایتخت القادر بالله و خلیفه بغداد، موصل و... در این مرحله، ابهاماتی که به دلیل ایجاد نثر بیهقی در درس وجود داشت، با ترسیم نقشه کاملاً از بین رفت. مثلاً دانش‌آموزان معنی این جمله را کاملاً فهمیدند که «اگر به راه بادیه آمدی در خون آن همه خلق شدی؟» (ادبیات فارسی ۳، ۱۳۸۴: ۶۹) یعنی راه بادیه مستقیم به بغداد، مقر فرمانروایی خلیفه بغداد ختم می‌شد. در آن صورت، حسنگ برای احترام به درگاه خلیفه می‌رفت و در نتیجه، آن همه تهمت‌ها را به حسنگ نمی‌زدند. همچنین ترسیم نقشه ابهام جمله زیر را رفع کرد.

«من در ایستادن و رفتن به حج تا آن‌گاه که از مدینه به وادی القری بازگشت ... و از موصل راه گردانیدن و به بغداد باز نشدن و خلیفه را به دل آمدن که مگر امیر محمود فرموده است، همه را به تمامی شرح دادم.» (همان: ۶۹) دانش‌آموز با یک نگاه به نقشه می‌فهمد که وادی القری بر سر

کل شخصیت‌های توصیف شده در درس را که تمام حوادث و درگیری‌ها به واسطه خطوط فکری آن‌ها شکل می‌گرفت، به دو گروه تقسیم کردیم. این امر در درک و فهم مطالب درس کمک بزرگی به دانش‌آموز می‌کشد؛ زیرا دانش‌آموز تنها با دانستن خطوط فکری شخصیت مورد نظر می‌توانست تا حدود زیادی متن را معنی و درک کند. توجه به این نکته که تاریخ بیهقی از نثرهای بینابین است، اهمیت این دسته‌بندی را بیشتر می‌نمایاند. با توجه به اینکه یکی از مشکلات دانش‌آموزان در درک و معنی درس حسنک وزیر به خاطر تعدد شخصیت‌ها و چگونگی وابستگی آن‌ها به همدیگر است و از آنجا که بیشتر اختلافات پس از مرگ امیرمحمود و مسئله جانشینی وی به وجود آمد، بعد از امیر محمود، شخصیت‌ها را به دو دسته تقسیم کردیم و سمت‌ها و نوع ارتباط هر یک از شخصیت‌ها (مثبت و منفی) را با حکومت توضیح دادیم. (نقشه پیوست می‌باشد)

این شیوه نوین و ابتکاری در عرض کمتر از یک ماه توانست تغییرات مناسب را جهت علاقه‌مند گردانیدن دانش‌آموزان به میحث حسنک وزیر (تاریخ بیهقی) ایجاد کند. (نقشه پیوست می‌باشد).

ارزیابی نتایج

با توجه به اجرای راه‌های پیشنهادی و با استفاده از تجارب شخصی خودم و اظهارنظرهای همکاران و مشاهده نمرات کلاسی و سیاهه نمرات پایان ترم و جويا شدن نظر خود دانش‌آموزان، دریافتم که آن‌ها پیشرفت قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند و درس را راحت‌تر و بهتر درک کرده‌اند. از عهده ارزشیابی تشخیصی و پایانی نیز به خوبی برآمده‌اند و میان نمرات قبل و بعد از اقدام پژوهی تفاوت قابل توجهی مشاهده می‌گردد.

۳. بررسی و مقایسه و تحلیل ارزشیابی تشخیصی و پایانی، در پایان نیم‌ترم طبق مقررات آموزش و پرورش ارزشیابی پایانی را برگزار نمودم و نتایج را در جداول تجزیه و تحلیل ثبت نمودم تا بتوانم به مقایسه دو وضعیت پیش‌آزمون (آغازی) و پس‌آزمون (پایانی) بپردازم. با توجه به اینکه سطح دشواری سؤالات در دو آزمون تقریباً برابر است.

جدول شماره ۳: مقایسه میانگین نمرات دانش‌آموزان در قبل و بعد از اقدام پژوهی

نوع ارزشیابی‌ها	کل نمره	میانگین نمره	درصد
میانگین ارزشیابی تشخیصی پیش‌آزمون یک	۲۰	۱۴/۶۳	۷۳
میانگین ارزشیابی تشخیصی پیش‌آزمون دو	۲۰	۱۴/۷۰	۷۳/۵
میانگین ارزشیابی تشخیصی پس‌آزمون	۲۰	۱۹/۵	۹۷/۵
میانگین ارزشیابی پایان نیم‌ترم	۸	۷/۷۵	۹۶/۸
میانگین ارزشیابی پایان ترم	۴	۴	۱۰۰

راه تجاری شام قرار دارد و به شام یعنی قلمرو فاطمی مصر - که دشمن شماره یک خلیفه بغداد است - ختم می‌شود و دانش‌آموز می‌فهمد که همین قرابت جغرافیایی یکی از عوامل آن همه تهمت‌ها بوده است.

اقدام دوم: ترسیم قلمرو فرمانروایی خلیفه بغداد، القادر بالله و خلیفه فاطمی مصر

برای عینی کردن و تجسم قلمرو فرمانروایی القادر بالله و خلیفه فاطمی مصر و حوادثی که در این مناطق در خلال داستان پیش می‌آید، به ترسیم بغداد و مصر آن عصر برای دانش‌آموزان پرداختم و مکان‌های مهمی را که در درس به کار رفته بود، مشخص کردیم.

اقدام سوم: استفاده از تنوع رنگ‌ها و قدرت جادویی آن

۱. در مطالعه و تحقیق کتابخانه‌ای که توسط پژوهنده و دانش‌آموزان صورت گرفت، در استفاده از قدرت جادویی رنگ‌ها در تقویت و تحریک قوای ذهنی دانش‌آموز بسیار مورد تأکید واقع شد. به همین خاطر از تنوع رنگ‌ها با توجه به پیامی که هر رنگ دارد، استفاده کردیم. سرزمین ایران را که در زمان غزنویان تحت نفوذ سیاسی و مذهبی خلیفه بغداد بود، به همراه بغداد صورتی رسم کردیم؛ زیرا «رنگ صورتی، رنگ عشق و سبب تحریک عواطف و احساسات می‌شود و به فرد آرامش می‌دهد. استفاده از رنگ صورتی در رنگ آمیزی مکان‌های مختلف، پرخاشگری مؤثر است. به همین دلیل برای رنگ‌آمیزی مکان‌های پرآسترس از رنگ صورتی استفاده می‌شود.» (دانایی، ۱۳۹۰: ۲۰) همچنین این رنگ «رنگی شوخ و سرگرم‌کننده و رنگ مطلوب کودکان به خصوص دختران است.» (همان: ۲۱) از طرف دیگر، رنگ فوق سبب تحریک و تقویت حافظه بینایی و تمرکز در دانش‌آموزان می‌شود. در این مرحله، توجه دانش‌آموزان بیشتری به کلاس و ترسیم نقشه معطوف شد. دیگر دانش‌آموزی سرش را روی میز نمی‌گذارد و بچه‌ها برای خروج از کلاس اجازه نمی‌گیرند. برای توضیح درباره مکان‌ها از رنگ سبز استفاده کردیم؛ زیرا «پژوهشگران دریافته‌اند که رنگ سبز قابلیت خواندن و قدرت درک را بالا می‌برد.» (همان: ۲۶)

۲. کشور مصر، قلمرو فرمانروایی خلیفه فاطمی، دشمن و رقیب خلیفه بغداد را با رنگ زرد نشان دادیم؛ زیرا زرد را «رنگ دانشمندان و پژوهشگران می‌دانند. این رنگ هوش و کنجکاوی را تقویت می‌کند، ذهن را فعال، شخص را گرم و پر جنب و جوش می‌کند و دیدن آن تأثیر مثبتی بر انسان می‌گذارد؛ زیرا شادترین رنگ در میان رنگ‌هاست.» (همان: ۲۱) تا بدین وسیله ذهن دانش‌آموز را به خلاقیت، مثبت‌اندیشی، اشتیاق، خرد و تخیل رهنمون سازیم.

اقدام چهارم: ترسیم نمودار شخصیت‌های مثبت و منفی درس

رضایت دانش آموزان از این شیوه تدریس سبب شد که ما از این روش برای سال سوم استفاده کنیم

۲. حس اعتماد به نفس و خودباوری را در دانش آموزان تقویت نمود. در آزمودنی که قبلاً به عمل آمده حسن اعتماد به نفس ۱۴ بوده که به ۱۷ افزایش یافته است.

۳. دانش آموزان به خواندن و مطالعه دیگر داستان های تاریخ بیهقی علاقه مند گردیدند. آن ها در جلسات بعد داوطلبانه قطعاتی از داستان های تاریخ بیهقی را تعریف و شخصیت هایش را تحلیل می کردند.

۴. دانش آموزان به ابتکار و خلاقیت تشویق شدند؛ زیرا خودشان داوطلبانه داستان های تاریخی را به نثر ساده امروزی تبدیل کرده و خلاصه آن را در کلاس بیان می کردند.

۵. درس از حالت خشکی و بی روح بودن خارج شد و به صورت زنده و پویا، شکلی معنادار یافت؛ دانش آموزان در پایان کلاس احساس خستگی نمی کردند، زیاد برای خروج از کلاس اجازه نمی گرفتند و سر خود را به نشانه بی توجهی به کلاس روی میز نمی گذاشتند.

۶. رضایت دانش آموزان از این شیوه تدریس سبب شد که ما از این روش برای تدریس دروس حماسی هم (رستم و اسفندیار در سال سوم) استفاده کنیم.

نمودار شماره ۲: میانگین نمرات قبل و بعد از اقدام پژوهی

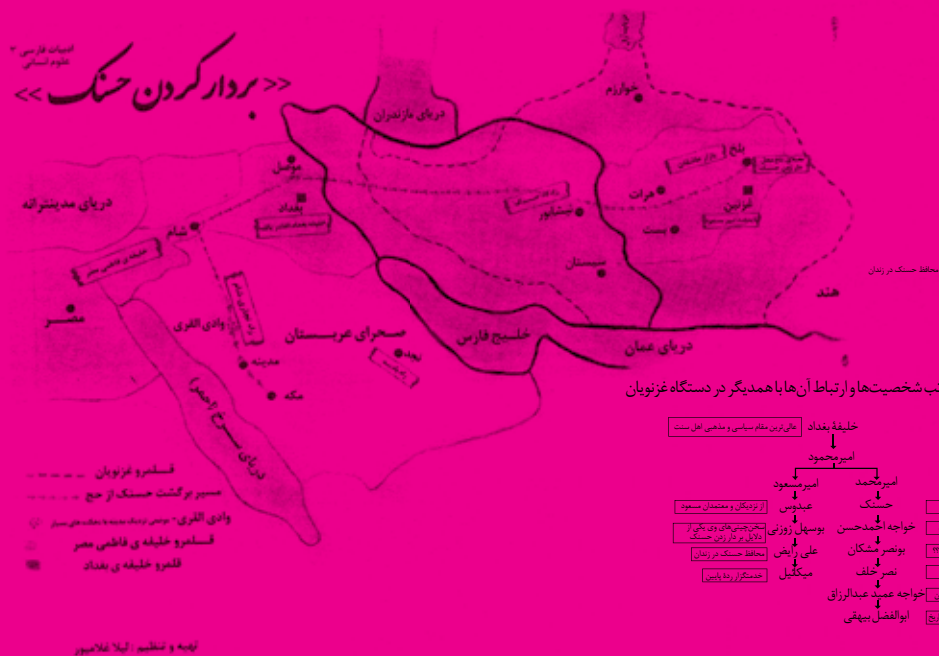
تحلیل: همچنان که جدول شماره ۱ نشان می دهد، میانگین نمرات دانش آموزان قبل از اقدام ۱۴/۶۸ بود و بعد از اقدام به ۱۹/۵۰ افزایش یافت. برای تعیین معناداری از آزمون t استفاده گردید.

نتایج حاصل از طرح

۱. نمرات دانش آموزان بعد از اجرای طرح رشد بسیار خوبی را نشان می دهد که از طریق مقایسه نمره قبل از اقدام پژوهی و بعد از آن مشخص گردید. (جدول شماره ۱)

«بردار کردن حسنگ»

منابع

۱. آندروز، تد؛ شفابخشی سریع، مترجم؛ نقیسه معتکف، انتشارات البرز، تهران، ۱۳۸۵.

۲. جان مارشال، ریو؛ انگیزش و هیجان، مترجم: یحیی سیدمهدی، نشر و پیرایش، چاپ دهم، تهران، ۱۳۸۶.

۳. دانایی، منیره؛ روان‌شناسی رنگ‌ها، ناشر ابتکار دانش، ۱۳۹۰.

۴. شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، کتاب ادبیات فارسی سال سوم دبیرستان، تهران، چاپ دهم، تهران، ۱۳۸۵.

۵. فریاد، اکبر، درخشان، فریدون؛ ناتوانی‌های یادگیری، انتشارات نیما، چاپ اول، ۱۳۶۷.

۶. قاسمی، پویا؛ «مراحل یا چرخه پژوهش در عمل»، نشریه پیام پژوهش، دبیرخانه شورای تحقیقات استان مازندران، شماره چهارم، ۱۳۸۱.

۷. کارشناسی تحقیقات سازمان آپ مازندران برگزیده‌های پژوهش در عمل، بابلسر، چاپ نیما، ۱۳۸۱.

۸. کارشناسی تحقیقات سازمان آپ مازندران برگزیده‌های پژوهش در عمل، بابلسر، چاپ نیما، ۱۳۸۳.

۹. کارشناسی تحقیقات سازمان آپ مازندران برگزیده‌های پژوهش در عمل، ساری، عصر ماندگار، ۱۳۸۸.

۱۰. کارشناسی تحقیقات سازمان آپ مازندران برگزیده‌های پژوهش در عمل، بابلسر، چاپ نیما، ۱۳۸۶.

۱۱. معین، محمد؛ فرهنگ معین، ج ۲، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۷۱.

۱۲. مجله موفقیت، سال نهم، شماره ۱۱۴.

13. www.2.trib.ir/amouzesah/d/in dex.ospH5

14. www.yademanfarsan.blogfa.com

پیشنهادهای

الف) براساس یافته‌های تحقیق

براساس نتیجه شماره ۱ استفاده از نقشه‌های جغرافیایی در مبحث متون تاریخی از رشد قابل توجه دانش‌آموزان کلاس (از نمره ۱۴/۶۸) قبل از اقدام پژوهی به ۱۹/۵۰ بعد از اقدام پژوهی افزایش یافت) حکایت دارد. پس پیشنهاد می‌گردد که در تدریس مباحث تاریخی و حماسی از این گونه نقشه‌ها استفاده شود.

ب) براساس تجربیات محقق

۱. برای رفع مشکل ترسیم نقشه، نقشه کامل شده‌ای را که قبلاً آماده کرده‌ایم، در کلاس نصب می‌کنیم تا در هنگام تدریس از آن استفاده شود.
۲. جمعیت کلاس‌ها به حد استاندارد نزدیک گردد.
۳. برای جبران کمبود وقت ساعت تدریس افزایش یابد یا بخش‌هایی از کتاب که اهمیت کمتری دارند، حذف گردد.
۴. راه‌های نو و ابتکاری که در اقدام پژوهی‌ها توسط همکاران معرفی شود، در قالب بخش‌نامه به مدارس ارسال گردد.